

iseljenici iz Trogira u Mlecima s posebnim naglaskom na njihovo djelovanje u bratovštini sv. Jurja i Tripuna.

Prilog poznavanju arhivskog gradiva o zadarskom nadbiskupu Vicku Zmajeviću (1713–1745) (57–76) Zdenka Dundovića donosi prikaz arhivskog gradiva iz mletačke knjižnice Muzeja Correr s posebnim osvrtom na govor Vicka Zmajevića koji je održao prilikom preuzimanja službe zadarskog nadbiskupa pred Senatom te Zmajevićevo pismo Benediktu XIII. o potrebi osnivanja glagoljaškog samostana. Na kraju rada Dundović je priložio transkripte ova dva izvora.

O Matiji Mesiću i njegovu odnosu s češkim suvremenici u radu pod nazivom *Još o Matiji Mesiću i Česima (deset pisama 1854–1878)* pisali su Marcel Černý i Marijan Šabić. Autori su objavili deset novih pisama koje je Mesić poslao Václavu Vladivoju Tomeku, Hermenegildu Jirečku i Konstantinu Jirečku. Radi o nadopuni Černýeve i Šabićeve knjige *Matija Mesić i češki i slovački suvremenici (pisma 1846–1875)* iz 2016.

Zatim slijedi Milenko Krešić koji je napisao rad *Nadbiskup Stadler i uređenje grkokatoličkog dušobrižništva u Bosni i Hercegovini (93–114)*. Krešić je u radu kroz osam poglavlja razmatrao ulogu Vrhbosanskog nadbiskupa Josipa Stadlera i austrougarske administracije u rješavanju pitanja grkokatoličkog dušobrižništva od kraja 19. stoljeća do uređenja tog problema imenovanjem generalnog vikara za ovdašnje grkokatolike Josifa Žuka 1910. godine. Uz Stadlera, s crkvene strane u rješavanju ovog problema sudjelovali su i križevački biskup Julije Drohobeczky, banjalučki biskup Marijan Marković i lavovski nadbiskup grof Andrej Scheptyckij.

Tado Oršolić je u radu pod nazivom *Pokušaj eksproprijacije i obnova samostana sestara benediktinki i crkve sv. Marije u Zadru (1943–1970) (115–142)* analizirao aktivnosti vezane uz obnovu crkve i samostana benediktinki sv. Marije u Zadru koji su bili teško oštećeni prilikom savezničkog bombardiranja Zadra 1943./1944. Autor je u radu razmotrio razloge zbog kojih je obnova samostana trajala duže od bilo koje druge obnove kulturno-povijesnih objekata u Zadru, pri čemu je kao glavne probleme istaknuo nedostatak financija i političke okolnosti koje nisu išle u prilog samostanu i njegovoj obnovi.

Posljednji rad u 88. broju časopisa napisao je Josip Jagodar. Autor je rad pod nazivom *Kloštar kod Kobaša i kruničarsko društvo u Slavonskom Kobašu (143–166)* podijelio u dva dijela. Prvi dio rada bavi se pitanjem štovanja Majke Božje među stanovništvom na lokalitetu Kloštar. U drugom dijelu autor je prikazao rad Bratovštine Svete Krunice koja je osnovana u Kobašu 14. ožujka 1929., a djeluje sve do danas.

Marko Kolić

***Scrinia Slavonica. Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*, sv. 22, Slavonski Brod 2022., 380 str.**

U 22. svesku časopisa *Scrinia Slavonica* objavljeno je 11 znanstvenih radova, od čega je sedam radova kategorizirano kao izvorni znanstveni radovi, tri su pregledna i jedan stručni rad. Radovi tematiziraju različite teme slavonske povijesti od srednjega vijeka do suvremenog doba.

Broj započinje radom Petra Seletkovića, *Stefan Štiljanović – od kaštelana do despota i sveca (prvi dio)* (9–41). Autor na primjeru Stefana Štiljanovića, pripadnika srpske elite i kaštelana ugarskog velikaša Ladislava Móraea na njegovim slavonskim posjedima, prikazuje mogućno-

sti napredovanja pojedinaca unutar društvene hijerarhije Ugarskog Kraljevstva u pograničnom području s Osmanskim Carstvom na prijelazu iz srednjeg u novi vijek. Dio rada autor je posvetio pitanjima kulta sv. Stefana Štiljanovića.

U radu *Osmanska vojska u sandžacima Siget, Pečuh, Požega i Pakrac prema habsburškim obavještajnim podacima iz 1577* (43–76) autorica Nataša Štefanec analizira dva obavještajna izvješća o osmanskim vojnim potencijalima, koja se čuvaju u Kriegsarchivu u Beču, a koja pokrivaju područje od Balatona do rijeke Save. Izvješća su zapovjednici svih šest glavnih graničnih postrojbi dostavili vijećnicima Bečkog Dvorskog ratnog vijeća 1577. na njihovom savjetovanju o preustroju Vojne krajine od Jadrana do Transilvanije. Autorica donosi prijepise dviju detaljnih verzija obavještajnih izvješća kao i ispravljenu ranije objavljenu verziju izvješća koju je priredio Radoslav Lopašić.

Siniša Đuričić u radu *Vojne operacije generala Dünewalda u Slavoniji 1687. godine* (77–94) prikazuje neke od najznačajnijih događaja iz Velikog bečkog rata (1683.–1699.) u Slavoniji. Riječ je o operacijama protiv Osmanlija u kojima je carski general Heinrich von Dünewald 1687. vratio Osijek, Valpovo, Voćin, Požegu, Orahovicu i druga naselja, čime je oslobođen veći dio Slavonije.

Rekonstrukciju baroknog izgleda jedne od najvažnijih crkava s područja Slavonije iz razdoblja kasnog srednjeg i novog vijeka – crkve sv. Lovre u Požegi napravila je Dora Novak u radu *Prilog istraživanju barokne faze crkve sv. Lovre u Požegi* (95–125). U radu su detaljno opisane brojne barokne intervencije koje su provodili Isusovci od dolaska u Požegu do ukinuća njihova reda. Autorica je pokušala rekonstruirati crkveni inventar koji je sačuvan u crkvi, zatim onaj koji je ostao po drugim crkvama te dio inventara koji se može rekonstruirati isključivo na temelju arhivske građe.

Nikola Ostojčić u radu *Utišenje ožalošćenih u sedam pokorni pisama kralja Davida Grgura Peštalića: historijskoantropološka analiza* (127–141) analizira relativno nepoznato djelo Grgura Peštalića, franjevačkog gvardijana, koji se za vrijeme kuge koja je zahvatila Srijem 1795. godine nalazio u Vukovaru. Autor analizira ovaj izvor u kontekstu historijske epidemiologije, uzimajući u obzir tadašnje društveno-političke okolnosti Srijema.

S aspekta povijesti institucija Siniša Lajnert i Ivica Halapir, *Ustroj i djelovanje Dioničarskog društva mjesne željeznice Vinkovci-Županija-Savska obala u Budimpešti* (1900.–1906.) (143–173) obrađuju ustrojavanje i aktivnosti “Dioničarskog društva mjesne željeznice Vinkovci-Županija-Savska obala” u razdoblju od kada je ono osnovano pa do 1906. godine, kada je udruženo s “Dioničarskim društvom vicinalne željeznice Osijek-Đakovo-Vrpolje” u novo društvo pod nazivom “Dioničarsko društvo sjedinjenih podravsko-posavskih vicinalnih željeznica” te postaje jedno od profitabilnijih privatnih vicinalnih željeznica na tome prostoru.

O istraživačkim problemima s kojima se susreću povjesničari koji se bave poginulim vojnicima iz Prvoga svjetskog rata govori se u radu Violete Herman Kaurić, *Varljivoost obiteljskog sjećanja o Prvom svjetskom ratu – slučaj Turudić (Posavski Podgajci, Srijem)* (175–209). Na primjeru vojnika bez časničkog čina iz srijemskog sela Posavski Podgajci, autorica zaključuje kako se ista istraživačka problematika može odnositi i na istraživanje većinskog dijela austro-ugarske vojske širom Monarhije.

Korelaciju povjesničarskog rada i političkog djelovanja jednog od najistaknutijih hrvatskih povjesničara prve polovice 20. stoljeća. propituje Matko Globačnik u radu *Posljednje godine i smrt Ferde Šišića* (1938. – 1940.) (211–246). Rad se fokusira na posljednje godine Šišićeva života te analizira njegovo djelovanje kao povjesničara i političara u tom razdoblju.

Sudbinom Ivana Trdića, učitelja u školi Vanjska Požega, zagovornika politike jugoslaven-skog unitarizma, pristalice šestosiječanskog režima, bavi se nastavak rada objavljenog u pret-hodnom broju časopisa *Scrinia Slavonica* autora Ivica Miškulina pod naslovom *Učitelj i politika: slučaj Ivana Trdića (Drugi dio: U Kraljevini Jugoslaviji i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj)* (247–289). Autor analizira Trdićevo djelovanje u različitim režimskim organizacijama u gradu i kotaru Požega od 1929. do 1941., kada je ubijen.

Vladimir Filipović u radu *Srpska pobuna u selima vukovarske općine 1990. – 1991.* (291–319) na temelju izvora rekonstruira najvažnija politička događanja u selima koja su pripadala ne-kadašnjoj općini Vukovar s većinskim srpskim stanovništvom, prilikom organizacije pobune i pristajanja uz srpsku nacionalističku politiku i režim Slobodana Miloševića, stavljajući na-glasak na organizacijsko vodstvo i uključenost čimbenika iz Srbije.

Slijedi recenzija Gábora Klaniczaya knjige *Somborski egzorcist*, čiji je izvornik objavljen u *Historical Studies on Central Europe*. Nekrolog dr. sc. Milanu Kruheku (1940.–2022.), hrvatskom povjesničaru, ravnatelju Hrvatskog instituta za povijest napisala je Marija Karbić (337–341). Na kraju ovog broja časopisa Stanko Andrić (343–349) izvješćuje o dobitnicima Državne na-grade za znanost Miroslavu Akmadži i Dinku Županu, te o devetoj dodjeli nagrade Podruž-nice mladim povjesničarima. Broj zaključuje rubrika Prikazi u kojoj su prikazana recentna historiografska izdanja (351–380).

Tihana Luetić